

Sygn. akt III AUa 487/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 października 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach

Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	SSA Marek Procek (spr.)
Sędziowie	SSA Jolanta Pietrzak SSA Tadeusz Szweda
Protokolant	Elżbieta Szewczyk

po rozpoznaniu w dniu 5 października 2018r. w Katowicach

sprawy z odwołania (...) Bank (...) w R.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o zwrot nienależnie pobranego świadczenia

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Bielsku-Białej z dnia 19 grudnia 2017r. sygn. akt VI U 615/17

zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie.

/-/SSA J.Pietrzak /-/SSA M.Procek /-/SSA T.Szweda

Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt III AUa 487/18

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 19 grudnia 2017r. Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Bielsku-Białej zmienił decyzję organu rentowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w B. z dnia 2 czerwca 2017r. w ten sposób, iż stwierdził, że (...) Bank (...) w R. nie ma obowiązku zwrotu świadczenia za okres od 1 maja 2017r. do 31 maja 2017r. w łącznej kwocie 1.263,35 zł z tytułu emerytury przysługującej Z. G..

Sąd Okręgowy ustalił, iż decyzją z dnia 25 listopada 2010r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych w B. przyznał Z. G. prawo do emerytury od dnia

1 października 2010r. Emerytura ta była przekazywana na rachunek w Banku (...) w R. (obecnie (...) Bank (...) w R.). Termin płatności emerytury Z. G. został ustalony na szósty dzień miesiąca.

Z. G. ustanowiła syna T. G. pełnomocnikiem do rachunku, na który przelewane były jej świadczenia emerytalne.

Z. G. zmarła w dniu (...) 2017r., zaś organ rentowy informację o jej śmierci uzyskał w dniu (...) 2017r.

Świadczenie z ubezpieczenia społecznego zostało przekazane na konto w dniu 4 maja 2017r.

T. G., posługując się kartą bankomatową zmarłej matki, dokonał po jej śmierci następujących wypłat:

- w dniu 5 maja 2017r. o godzinie 17.31 kwotę 400 zł,
- w dniu 5 maja 2017r. o godzinie 17.31 kwotę 400 zł,
- w dniu 5 maja 2017r. o godzinie 17.32 kwotę 50 zł,
- w dniu 5 maja 2017r. o godzinie 17.40 kwotę 150 zł,
- w dniu 6 maja 2017r. o godzinie 12.08 kwotę 250 zł.

W dniu 2 maja 2017r. organ rentowy wezwał odwołujący się Bank do zwrotu kwoty 1263,35 zł przekazanej na rachunek bankowy Z. G.. Pismo zostało odebrane przez (...) Bank w dniu 8 maja 2017r.

Pismem z dnia 9 maja 2017 r. (...) Bank zawiadomił organ rentowy, że nie może dokonać zwrotu świadczenia, gdyż zostało ono wypłacone przy użyciu karty płatniczej.

Decyzją z dnia 2 czerwca 2017r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych w B. zobowiązał (...) Bank do zwrotu świadczenia za okres od 1 maja 2017r. do 31 maja 2017r. w łącznej kwocie 1.263,35 zł z tytułu emerytury przysługującej Z. G..

Odnosząc się do odwołania zgłoszonego przez (...) Bank (...) w R., Sąd Okręgowy wskazał, iż zgodnie z art. 138a ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2017r., poz. 1383 ze zm. - dalej jako ustawa emerytalna), bank i spółdzielcza kasa oszczędnościowo-kredytowa są zobowiązane zwrócić ZUS kwoty świadczeń przekazane na rachunek banku lub kasy za miesiące następujące po miesiącu, w którym nastąpiła śmierć świadczeniobiorcy.

Zasada ta została powtórzona w art. 55 ust. 1 pkt 2 ustawy z 29 sierpnia 1997r. - Prawo bankowe (t.j. Dz. U. z 2017r., poz. 1876 ze zm. - dalej jako Prawo bankowe), który stanowi, że w przypadku śmierci posiadacza rachunku oszczędnościowego, oszczędnościowo-rozliczeniowego lub terminowej lokaty oszczędnościowej, bank jest obowiązany wypłacić

z tych rachunków kwotę równą wpłatom na nie dokonanych przez organ wpłacający świadczenie z ubezpieczenia lub zabezpieczenia społecznego albo uposażenie w stanie spoczynku, które nie przysługiwały za okres po śmierci posiadacza rachunku, wskazaną we wniosku organu wypłacającego to świadczenie, skierowanym do banku.

Stosownie jednak do treści art. 55 ust. 3 Prawa bankowego, bank jest zwolniony od wypłaty pełnej lub częściowej kwoty wskazanej powyżej, jeżeli przed otrzymaniem wniosku organu wpłacającego świadczenie, dokonał z tych rachunków wypłat innym osobom uprawnionym, które to wypłaty nie pozwalają zrealizować wniosku w całości lub części oraz w terminie 30 dni od otrzymania wniosku, poinformuje o tym ten organ wraz

ze wskazaniem osób, które pobrały wypłaty.

Przenosząc powyższe rozważania do ustalonego stanu faktycznego niniejszej sprawy, Sąd Okręgowy stwierdził, że odwołujący się (...) Bank wykazał niezbędne przesłanki, na mocy których nie jest zobowiązany do zwrotu organowi rentowemu przekazanej na rachunek Z. G. emerytury za maj 2017r.

Bezspornym jest bowiem - w ocenie tegoż Sądu - że przed otrzymaniem wniosku z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o zwrot przekazanej emerytury, czyli przed dniem 8 maja 2017r., syn zmarłej T. G. w dniach: 5 i 6 maja 2017r. dokonał wypłaty kartą bankomatową łącznie kwoty 1.250 zł, a strona odwołująca w terminie 30 dni od otrzymania wniosku poinformowała organ rentowy o braku możliwości zwrotu emerytury Z. G. za maj 2017r., wskazując jednocześnie, że to syn zmarłej dokonał wypłat z jej rachunku bankowego.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy na mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. orzekł, jak w sentencji. O kosztach procesu Sąd ten orzekł na mocy art. 98 k.p.c.

W apelacji od zaprezentowanego orzeczenia organ rentowy, zarzucając Sądowi pierwszej instancji naruszenie norm art. 138a ustawy emerytalnej oraz art. 55 ust. 1 pkt 2 Prawa bankowego, wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania.

W uzasadnieniu apelujący podniósł, że nie kwestionuje faktu, że Bank istotnie powiadomił Oddział ZUS w B., że z powodu braku środków nie może dokonać zwrotu emerytury za miesiąc maj 2017r., nie wskazał jednak osoby, która pobrała środki z konta zmarłej. Dopiero później odwołujący się Bank ustalił, że wypłaty za pomocą karty bankomatowej dokonał w dniach 5 i 6 maja 2017r. syn zmarłej J. G..

Zdaniem skarżącego, nie był on jednak inną osobą uprawnioną, w rozumieniu art. 55 ust. 1 pkt 2 Prawa bankowego. Jak bowiem wskazał Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z dnia 6 maja 2009r. (II UZK 2/09), wypłata dokona po śmierci posiadacza karty przez osobę posługującą się tą kartą i kodem PIN nie może być kwalifikowana jako wypłata „innym uprawnionym osobom”, w rozumieniu art. 55 ust. 3 Prawa bankowego.

Oznacza to - w ocenie skarżącego - że w tej sytuacji, Bank nie może zwolnić się od odpowiedzialności i jest zobowiązany do zwrotu świadczeń płaconych na rachunek po śmierci świadczeniobiorcy.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Przyjmując, iż T. G. nie był osobą uprawnioną, w rozumieniu art. 55 ust. 3 Prawa bankowego, a nadto sam (...) Bank (...) w R. dopiero w dniu 27 czerwca 2017r. poinformował organ rentowy, że T. G. dokonał wypłat z rachunku zmarłej Z. G. uznał, że apelacja zasługuje na uwzględnienie.

Otóż bowiem, zgodnie z normą art. 101 pkt 2 cyt. ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2016r., poz. 887 ze zm. - dalej jako ustawa emerytalna), śmierć osoby uprawnionej do emerytury powoduje ustanie prawa do świadczeń.

Natomiast, na zasadzie art. 138a ustawy emerytalnej, bank jest zobowiązany zwrócić Zakładowi kwoty świadczeń przekazane na rachunek w banku za miesiące następujące

po miesiącu, w którym nastąpiła śmierć świadczeniobiorcy. Nie ulega wątpliwości, iż w niniejszej sprawie Zakład przekazał w dniu 4 maja 2017r. na rachunek Z. G. świadczenie rentowe za maj 2017r., czyli za miesiąc następujący po miesiącu, w którym nastąpiła śmierć świadczeniobiorcy. Warto przy tym zwrócić uwagę, że przepis art. 138a

cyt. ustawy nie uzależnia opisanego obowiązku od wykazania braku „winy” organu rentowego w przekazaniu świadczenia na rachunek bankowy. A zatem, reguluje w istocie sytuację, w której nie ma osoby zobowiązanej do zwrotu świadczenia mającego charakter pobranego nienależnie, a wpłaconego przez organ rentowy na rachunek bankowy świadczeniobiorcy.

Z opisaną wyżej normą koresponduje przepis art. 55 ust. 1 pkt 2 i ust. 3 ustawy

z dnia 29 sierpnia 1997r. - Prawo bankowe, stanowiący, iż bank po złożeniu wniosku o zwrot nadpłaconych świadczeń zobowiązany jest zwrócić je organowi wnioskującemu z rachunków zmarłego posiadacza, o ile przed złożeniem tego wniosku nie dokonano wypłat innym uprawnionym osobom, które to wypłaty uniemożliwiają zrealizowanie wniosku w całości

lub w części. Jeżeli zaś doszło do tego rodzaju wypłat, bank jest zwolniony z obowiązku wypłaty w całości lub w części, informując o tym w terminie 30 dni organ wypłacający świadczenie i wskazując osoby, które pobrały świadczenie. Zatem powołany przepis - czego nie dostrzegł Sąd pierwszej instancji - ustanawia dwie przesłanki zwolnienia się banku od obowiązku zwrotu pełnej lub częściowej kwoty określonej w art. 55 ust. 1 pkt 2, które muszą być spełnione łącznie. Przesłankami tymi są, po pierwsze - przed otrzymaniem wniosku organu rentowego dokonanie przez bank wypłat z rachunków „innym uprawnionym osobom”, które to wypłaty nie pozwalają zrealizować wniosku w całości lub części i po drugie - w terminie 30 dni od otrzymania wniosku poinformowanie o tym tego organu, wraz ze wskazaniem osób, które pobrały wypłaty (por. Sąd Najwyższy w uchwale z dnia

6 maja 2009r., II UZP 2/09 oraz w wyroku z dnia 9 marca 2012r., I UK 3287/11).

Sąd Apelacyjny uznał, że nie została spełniona już pierwsza z wymienionych przesłanek, gdyż po śmierci posiadacza rachunku za uprawnione, w rozumieniu art. 55 ust. 3 Prawa bankowego, mogą być uznane tylko osoby wymienione w jego art. 56. Otóż bowiem z chwilą śmierci posiadacza rachunku wygasają dokonane przez niego dyspozycje środkami zgromadzonymi na rachunku bankowym oraz pełnomocnictwa, z wyjątkiem dyspozycji dokonanych w trybie art. 56 Prawa bankowego, a więc dyspozycji na wypadek śmierci.

W myśl bowiem tego przepisu, posiadacz rachunku, na warunkach w nim przewidzianych, może polecić pisemnie bankowi dokonanie - po swojej śmierci - wypłaty z rachunku wskazanym przez siebie osobom: małżonkowi, wstępnym, zstępnym lub rodzeństwu określonej kwoty pieniężnej (dyspozycja wkładem na wypadek śmierci). Ten przepis (art. 56 Prawa bankowego) ma charakter wyjątku od przedstawionej wyżej zasady i wobec tego uznać należy, iż takie osoby, które zostały wskazane w dyspozycji na wypadek śmierci są osobami uprawnionymi do dokonania na ich rzecz wypłat z rachunku bankowego zmarłego posiadacza rachunku, po dacie jego śmierci. Tymczasem operacje polegające na wypłatach T. G. (niespełniające warunku, o jakim mowa w art. 56 Prawa bankowego) przez odwołujący się Bank środków z rachunku bankowego po śmierci posiadacza rachunku - Z. G., uznać należy za nieuprawnione. Ponadto, Bank w odwołaniu z dnia 21 czerwca 2017r. (wniesionym do organu rentowego w dniu 27 czerwca 2017r.) - jak sam przyznał - wskazał, w trybie opisanym w art. 55 ust. 3 Prawa bankowego, osobę (T. G.), która pobrała świadczenie. Przy czym, skoro pismo dotyczące zwrotu świadczenia emerytalnego przekazanego na rachunek bankowy zmarłej Z. G. otrzymał 8 maja 2017r., odwołujący się Bank uczynił to już po upływie oznaczonego wyżej trzydziestodniowego terminu.

Mając na uwadze przedstawione okoliczności, Sąd Apelacyjny uznał, że apelacja okazała się zasadna i na mocy art. 386 § 1 k.p.c. orzekł reformatoryjnie, jak w wyroku.

/-/SSA J.Pietrzak /-/SSA M.Procek /-/SSA T.Szweda

Sędzia Przewodniczący Sędzia

JR